

METODIČKE SPECIFIČNOSTI OBRADE REGIONALNO-GEOGRAFSKIH

TEMA

Zdravko Ivanović*

IZVLEČEK

UDK 910.1:913

Avtor obravnava vprašanje obdelave regionalnogeografskih tem pri pouku. Poudarja tudi pomen regionalnogeografskih proučevanj za potrebe družbe, na primeru opredelitve razvojnih regij v Črni gori.

ABSTRACT

UDC 910.1:913

THE TREATMENT OF REGIONAL-GEOGRAPHIC TOPICS AND THEIR METHODOLOGICAL SPECIFICS

The author deals with questions of treatment of regional-geographic treatment in lessons. He emphasizes on the meaning of regional-geographic research for the need of society, in the case of development regions in Monte Negro.

Ako podjemo od zadatka regionalne geografije i nastavnih programa geografije, dolazi se do zaključka da regionalno-geografska tematika ima značajnu funkciju i mjesto u geografskom obrazovanju i vaspitanju mladih generacija. Predmet proučavanja regionalne geografije je regija, što, uostalom, pokazuje i sam naziv ove geografske discipline. Prema M. Vasoviću (1985, 10 i 11) zadatak regionalne geografije sastoji se u sledećem: da rasčlani zemljinu površinu na pojedine regije; da pravilno prouči udeo prirodnih procesa i društveno-ekonomskih uticaja u obrazovanju i preobražavanju regije; da prouči zakonitosti formiranja pejzaža, odnosno individualnosti izdvojenih regija; da prouči dinamiku regija, prožimanja veze i jedinstvo regija koje sve zajedno, kao kakav mozaik sa gotovo neponovljivim "kamenčićima", čine zemljinu površinu. Regionalno-geografska proučavanja imaju poseban značaj u regionalnom, urbanističkom, turističkom i privrednom planiranju. Zbog toga posebnu pažnju zaslužuju problemi izbora regionalno-geografske tematike u geografskom obrazovanju. Način i metod obrade ove problematike predstavljaju važne elemente njenog pravilnog usvajanja od strane učenika i studenata.

---

* Dr., univ. prof., Ekonomski fakultet, 81000 Titograd, Jovana Tomaševića 37.

Kao aktuelno pitanje u nastavnoj praksi postavlja se, kako prići obradi geografskih regija, zatim da li obraditi svaku veću regionalnu cjelinu ili pristupiti obradi posebnih regija svijeta. U vezi s tim V. Rudić (1982, 74) konstatuje: "Ukoliko bi se obradivale sve veće geografske regije svijeta, nastavni sadržaji bili bi površno obradjeni i geografija bi se svela na njihovo opisivanje. U nastavnoj praksi u osnovnoj školi prišlo se kombinovanoj metodi. Pomoću reprezentativnog metoda stiču se temeljitija geografska znanja i ukazuje kako treba obradivati geografske regije i pojedinačne države. Teškoće se javljaju u obradi država, jer se državne teritorije ne poklapaju sa granicama regija. Različiti društveno-ekonomski sistemi i stepeni razvijenosti uslovljavaju nejednake nivoe razvijenosti geografskih regija, što umanjuje njihovu kompaktnost. Dugo vremena se u našim školama obradivala svaka država posebno, što je radjalo površnost, deskripciju i formalizam u geografskom obrazovanju. Gledano sa obrazovno-vaspitnog stanovišta i razvoja intelektualnih sposobnosti učenika, obrada država po reprezentativnom metodu daleko je korisnija. Ovaj princip je prihvaćen u reformisanoj osnovnoj školi. Obradjivanjem karakterističnih država po dubini geografske problematike dobijaju se bolji radni rezultati od površne obrade svih država geografske regije" (Rudić, 1982, 74). Znači, nužno je obraditi samo najvažnije zemlje, pa će se na taj način upoznati osnovne geografske karakteristike makroregije u cjelini.

Za pravilno obradjivanje regionalno-geografskih tema potrebno je kompleksno poznavanje svih fizičko geografskih i društveno geografskih sadržaja (prirodne odlike, naselja, stanovništvo, privredne djelatnosti). Jer, regionalna geografija ustvari predstavlja sintezu svih geografskih znanja funkcionalno povezanih u jednu cjelinu. Analiziranjem regionalno-geografskih tema obezbeđuje se bolji razvoj intelektualnih sposobnosti i funkcionalnije geografsko obrazovanje.

Cjelovitost ili kompleksnost u obradi regija se gradi postupno, pošto pomoću djelimičnih sinteza dodjemo do konačne sinteze. Da li je određena regija razvijena u skladu sa vrijednošću prirodnog potencijala, za-

visi od niza društveno-ekonomskih, socijalnih i kulturno-političkih čini-
ca. U regionalnoj sintezi moramo osim potencijalne funkcije ustanoviti
i stvarnu ili realnu funkciju, tj. njen stvarni značaj i ulogu u odredje-
nom vremenu. Na primjer vrednovanje prirodnog potencijala Sredozem-
lja iz evroazisko-afričkog i svjetskog aspekta u skladu sa savremenim
socijalno-ekonomskim i tehničkim razvojem daće nam potencijalnu funkci-
ju Sredozemlja u svjetskim razmjerama. Prilikom ustanovljavanja potenc-
ijalne funkcije Sredozemlja brojne privredne grane koje se temelje na po-
voljnom privrednom ili društveno-ekonomskom potencijalu, izgubiće svoj
širi značaj. U prvi plan istaći će se one koje, zahvaljujući specifično-
sti prirodne i društvene sredine imaju značaja za šire područje (Med-
ved, 1978).

Metodičke podobnosti obrade regionalno-geografskih tema zavise od više
faktora, medju kojima su značajni: prostorna udaljenost, veličina prostora,
stepen proučenosti, stepen saradnje izmedju država itd. (Rudić,
1982). Zbog složenih političkih i društveno-ekonomskih odnosa u svijetu
mnoge države ili regioni često se nalaze u centru pažnje svjetske javno-
sti, pa su časopisi i novine pune izvještaja i fotografija o njima. Takav
dragocjeni materijal o njima treba umješno koristiti u nastavnoj praksi.
Takodje i ekskurzije u druge države su od velike koristi.

Regija je predmet proučavanja u regionalnoj geografiji pojedinih kontine-
nata, zatim država, odnosno političko-teritorijalnih jedinica pa i naše
zemlje. Obrada nacionalne geografije ima dobre metodičke podobnosti
u odnosu na strane države. Obrada inicijalnih geografskih sadržaja po-
činje u nižim razredima osnovne škole s upoznavanjem mesne zajednice
koja je osnovna ćelija našeg društva. Mesna zajednica, opština i region
imaju dobru metodičku podobnost te je prava šteta što se to dovoljno ne
koristi u nastavi poznavanja prirode i društva koji predstavljaju temelje
geografskog obrazovanja (Rudić, 1982). "Izdvojene regije, kao sastavni
djelovi Jugoslavije, obradjuju se pojedinačno u svim geografskim aspek-
tima s ciljem da se upozna njihova geografska struktura i naglase speci-
fičnosti (posebnim isticanjem ili redosledom izlaganja), čime je, meto-

dom komparacije, omogućeno uočavanje sličnosti, odnosno raznolikosti susjednih i udaljenih krajeva. Reprezentativni metod prikaza naših regija podređen je prikazu svih cjelina (uz adekvatnu ravnomjernost), s obzirom da selektivni metod vodi ka detaljnom poznavanju jednih, odnosno nepoznavanju drugih (ne manje značajnih) cjelina. Nije ispravno da se, na primjer, Srem, Kordun ili Pelagonija detaljno upoznaju, a da se o susjednom Banatu, Lici ili Povardarju malo zna (Marković, 1970). Regije Jugoslavije su nedovoljno i neravnomjerno proučene, što zahtijeva detaljnije studije po cjelinama, osobito mikroregijama, iz kojih se kasnije javlja sinteza kao generalna sinteza regionalizacije.

Regionalno-geografska proučavanja su dragocjena za druge društvene potrebe. Kod izrade prostornog plana SR Crne Gore po prvi put je primijenjena metodologija kod izdvajanja strategije razvojnih zona. Tom prilikom izdvojeno je 14 prostornih jedinica (Titograd-Danilovgrad, Cetinje, Nikšić, Herceg-Novi, Kotor-Tivat, Budva, Bar, Ulcinj, Kolašin-Mojkovac, Durmitor-Rijeka, Tara, Plevlja, Bijelo Polje, Rožaj-Plav i Ivangrad), a SR Crna Gora ima 20 opština. Za svaku razvojnu zonu obuhvaćeni su: prioriteti razvoja, okruženja, ograničenja, konflikti, preduslovi i kontrola seizmičkog rizika. Postojeća administrativna struktura i granice su prevaziđene, jer u ovoj etapi i u ovakvoj vrsti razmatranja one ne igraju odlučujuću ulogu. Glavni interes je usredsređen na pronalaženju širokih, prostornih jedinica koje su u procesu razvoja i koje imaju potencijale za razvoj i otvaranje tih jedinica ka njihovim specifičnim i vodećim razvojnim prioritetima, namećući zabrane za neki drugi vid razvoja. Cilj je takodje da se naznače neki od glavnih potencijalnih konflikata, izazova okruženja i ograničavajućih faktora koji će biti medjusobno povezani sa jačanjem prioritete funkcije.

Kod izdvajanja prostornih regija Crne Gore (sjevernu, srednju i južnu) uzeti su u obzir: fizičko-geografski uslovi, stepen ekonomske razvijenosti i funkcionalna gravitacija.

Na kraju ističemo da je od posebnog društvenog odnosno obrazovno-vaspitanog značaja da se u nastavi obezbijedi moguća regionalno-geografska obrada odgovarajućih programskih sadržaja jer za to nijesu potrebna neka uvećana finansijska sredstva. Pored toga, škola je ipak najčešće imuna na razne, nažalost, sve jače raznovrsne podjele. Za nastavu nije toliko presudno da li je svaka regija tipska, odnosno da li istu teritoriju teoretičari dijele na isti broj regija, već je izuzetno značajnije da regionalno-geografsko upoznavanje prostora što češće primjenjujemo, jer ono doprinosi da vaspitanici stiču takvu geografsku kulturu koja će najviše razvijati geografsko mišljenje, trajni i najkvalitetniji zahtjev nastave geografije.

Literatura:

- Marković, Dj. J., 1970, Geografske oblasti SFRJ. Beograd.
 Medved, J., 1978, Princip cjelovitosti ili kompleksnosti u nastavi geografije. Geografsko društvo Bosne i Hercegovine, Sarajevo, s. 27-33.
 Rudić, V., 1982, Metodika nastave geografije. Beograd.
 Vasović, M., 1985, Regionalna geografija. Beograd.
 Ekonomska enciklopedija I, 1984, Savremena administracija, Beograd.
 Prostorni plan SR Crne Gore (Osnove plana), 1983, Titograd.

THE TREATMENT OF REGIONAL-GEOGRAPHIC TOPICS AND THEIR METHODOLOGICAL SPECIFICS

Region-geographical studies are especially important for regional, urban, tourist and economic planning. Because of that an exceptional attention should be paid to the problems concerning the choice of the region-geographical subject matter in geographical education. Manner and method of these problems represent very important elements for its proper understanding by the pupils and students.

In demand with correct treatment of the region-geographical themes it is necessary that whole physical-geographical contents are known (natural characteristics, settlements, population, economic activities).

According to its complexity region-geographical themes are very complicated for teaching because the teacher should know geography on the whole, its all scientific, auxiliary and related disciplines, their specifications, also educational-corrective values which are suitable for teaching. An intact and complex process of the region treatment is formed gradually. After we used the partial synthesis we'd reached the final one.

Region is subject of study in the region-geography of some continents, states, in reference to the political-territorial units and to our country, as well.

Concerning the region determination locality and personal demands are very often expressed. But the common social and joint interest is neglected.

It is neither very important for teaching if every region is classified according to its type nor is if the same territory is devoted by theoreticians on the same number of regions, but it is much more important that region-geographical formalization of the space is applied more often. Because it has got a great contribution that students acquire such geographical culture which'll develop geographical opinion the most, permanent and best demand in geography introduction.